

Titel: Leernetwerk kwetsbare gezinnen
Duur van het project: 2020-2024
Geplande startdatum: mei 2020

Projectgroep

Projectrol	Naam	Functie	Organisatie	Perspectief	Rol binnen SAMEN VERDER
Coördinator	Chris Kuiper	- Lector Transformaties in de zorg voor jeugd - Kwaliteitscontroller Horizon - Lid werkplaats Sociaal Domein	Hogeschool Leiden Horizon	Hogeschool Praktijk	Boegbeeld Innovatiefunctionaris
Uitvoerder	Ruth Spijkerboer	- Docent SWTP	Hogeschool Leiden	Hogeschool	Trekker Leernetwerken
Projectlid	Sanne Dierick	- Coördinator	ExpEx	Ervarings- deskundige	Netwerk Ervaringsdeskundigen
Projectlid	José Hulst	- Manager	Ipse de Bruggen	Praktijk	Visiegroeplid
Projectlid	Priscila Stikkolorum	- beleidsmedewerker	Gemeente Rijswijk namens regio Haaglanden	Gemeenten	Lid van verschillende projecten
Projectlid	Suzan van der Pas	- Lector Sociale Innovatie en Ondernemerschap - Coördinator werkplaats Sociaal Domein	Hogeschool Leiden	Sociaal domein	Samenwerkingspartner

SAMENVATTING

De partners van de werkplaats werken samen om zo het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden van jeugd te versterken. Het Leernetwerk (LNW) Kwetsbare gezinnen probeert met betrokkenheid van alle partijen deze gezinnen sneller te identificeren, toegang tot de de zorg te verbeteren en te zoeken naar een passender ondersteuning. We formuleren een verander- opleidings- en ontwikkel/kennisagenda en komen tot best practices, opleidingsmodules en nieuwe kennis.

Regionaal, maatschappelijk vraagstuk rond veilig, gezond en kansrijk opgroeien en opvoeden

Als kwetsbare gezinnen (al dan niet preventief) geen passende, samenhangende en effectieve zorg en ondersteuning krijgen, kunnen ze in een steeds kwetsbaardere positie terecht komen. In deze gezinnen kan het recht van kinderen om gezond en veilig op te groeien en te groeien naar zelfredzaamheid en zelfstandigheid, worden bedreigd. Kwetsbare gezinnen worden onvoldoende of te laat geïdentificeerd, de toegang tot de zorg blijkt te moeilijk en ondersteuning wordt onvoldoende als passend ervaren.

Kwetsbare gezinnen zijn huishoudens die in mindere mate zelfredzaam zijn. Ze hebben een verhoogde kans op het ontwikkelen of in stand houden van één of meerdere problemen (1). Deze gezinnen hebben vaak op verschillende leefgebieden zorg en ondersteuning nodig. Het zijn gezinnen die een gebrekkige toegang hebben tot maatschappelijk hooggewaardeerde goederen zoals werk, inkomen, huisvesting, school en gezondheidszorg (2). Bij veel allochtone gezinnen vergroot het uitsluitingsrisico wegens een taalkloof en een culturele kloof. Een onderdeel van het complexe probleem is het feit dat gezin(sleden) geen of onduidelijke signalen afgeven, en dat deze signalen niet ontvangen worden of opgepakt worden. Daarnaast komt het voor dat gezinnen zelf geen probleem ervaren of geen duidelijke hulpvraag hebben (3). De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (4) brengt deze (opeenstapeling van) risicofactoren in verband met een tweetal andere aspecten, namelijk een gebrekkige sociale omgeving en niet-passende hulpverlening

Professionals in de regio geven aan dat het werken met deze gezinnen als zwaar ervaren wordt en zij beter ondersteund zouden moeten worden. Er is een behoefte aan een brede triage (die dan ook georganiseerd moet worden) zodat ook de impact van armoede verkleind kan worden. Ouders geven aan dat hulpverleners naar het hele gezin moeten kijken, dat er samengewerkt moet worden met gezinnen, en dat de gespreksvaardigheden van hulpverleners in gezinsgesprekken moet verbeteren. Deze constatering worden bevestigd door onderzoeken¹ van de gezamenlijke

¹ Het onderzoek naar de effectiviteit van zorg en ondersteuning aan kwetsbare gezinnen vanuit wijkteams heeft plaatsgevonden in zes gemeenten: Almelo, Bergen op Zoom, Den Helder, Doetinchem, Goeree-Overflakkee en Gouda.

inspecties (3) naar zorg en ondersteuning voor kwetsbare gezinnen. Het verminderen van de intergenerationele overdracht van problematiek (5;6;7;8;9;10) wordt door ouders en professionals als zeer belangrijk aandachtspunt genoemd.

AMBITIE LNW Kwetsbare Gezinnen

De ambitie van het leernetwerk (LNW) Kwetsbare Gezinnen is: *we komen de komende vier jaar tot een allesomvattende aanpak om intergenerationele problematiek te doorbreken*. Deze ambitie is geformuleerd als resultaat van vier raadgevingen: 1. expertmeeting (innovatiefunctionarissen, de linking pins tussen de leden en de werkplaats); 2. brede ledenraadpleging (een werkconferentie met in elke LNW-in-oprichting vertegenwoordiging van praktijk, gemeentelijk beleid, kennisinstituten, Hogescholen en jeugdigen); 3. raadpleging van de bestuurders van onze partners; en 4. raadpleging ervaringskennis (expertpanel van Horizon, de cliëntenraad van Curium, de pleegouderraad van Horizon, ExpEx en de coördinatoren van zeven cliëntenraden van onze leden).

Doelstelling en vraag/taakstelling leernetwerk Kwetsbare Gezinnen

1. ondersteunen van gezinnen en professionals om de **identificatie** van kwetsbare gezinnen te verbeteren (een brede triage van het gehele gezin, samen met het gezin);
2. vergemakkelijken van de **toegang** van kwetsbare gezinnen tot de dienstverlening (dat kan bijvoorbeeld door outreachend werken van JGT's, één loket voor gezinnen, het werken met vertaald en/of pictografisch materiaal en het inzetten van tolken);
3. beter laten aansluiten van **ondersteuning** (via een integraal plan, een vast aanspreekpunt, een vaste instantie en een regisseur) op de vragen van gezinnen (het gaat dan zowel om het begrijpen van gezinnen vanuit hun perspectief, als om het inzetten van meer specifieke effectieve ondersteuningsvormen);
4. empowerend positief benaderen van gezinnen om de **competentie** van gezinnen om niet in de problemen te komen te **vergroten** en intergenerationele overdracht te voorkomen.(ouders worden daarbij aangesproken op hun opvoedverantwoordelijkheden);
5. Ontwikkelen van best practices voor een gelijkwaardige partnerstructuur op het gebied van samenwerken met WP sociaal domein
6. kennisproducten **implementeren en dissemineren**;
7. delen van **geleerde lessen** zowel op gebied van ontwikkelen, veranderen, opleiden, samenwerken als implementatie worden gedeeld.

OPBRENGSTEN

1. LNW is de proeftuin om maatschappelijke vraagstukken te ontrafelen op 3 niveaus: best practices (veranderagenda); opleidingsmodules (opleidingsagenda) en nieuwe projecten (ontwikkel en kennisagenda).
2. LNW is de proeftuin waarbinnen we best practices ophalen voor het samenwerken met WP sociaal domein.

Doelgroep en diversiteit Kwetsbare Gezinnen

Allerlei problemen zoals psychische problematiek, armoede, huiselijk geweld, criminaliteit, kindermishandeling, gehechtheidsproblemen, en verslaving kunnen door een complex samenspel van factoren worden overgedragen op de volgende generatie (10) (intergenerationele overdracht).

Wie zijn deze gezinnen? De gezinnen hebben verschillende benamingen: zorgwekkende gezinnen, kwetsbare gezinnen, maatschappelijk kwetsbare gezinnen, gezinnen met meervoudige problematiek, gezinnen met meervoudige en complexe problemen, multi-proble(e)m gezinnen, en multi-stress gezinnen. Ze zijn te onderscheiden in twee groepen:

1. Kwetsbare gezinnen. Dit zijn gezinnen met een *verhoogde kans* op het ontwikkelen van één of meerdere problemen. Bij een kwetsbaar gezin zijn er vier of meer risicofactoren voor het ontstaan van opvoed- en ontwikkelingsproblemen;
2. Multiprobleemgezinnen. Dit zijn gezinnen die langdurig kampen met een combinatie van problemen op verschillende gebieden (11). De problemen zijn chronisch, complex en met elkaar verweven en ze gaan vaak van de ene generatie op de andere over. Daarnaast hebben deze gezinnen vaak problemen met hulpverlenende instanties. Of zoals in de richtlijn multiprobleemgezinnen staat: 'De betrokken hulpverleners vinden dat het gezin weerbaarstig is voor hulp.' (12).

Problemen kunnen zich voordoen op vijf domeinen:

1. het voeren van een huishouding, bv. door gebrek aan regelmaat, hygiëne, financiële armslag;
2. de maatschappelijke positie van het gezin, bv. armoede en werkloosheid;
3. de opvoeding, bv. pedagogisch onvermogen, verwaarlozing van jeugdigen of mishandeling;
4. de individuele ontwikkeling van de gezinsleden, bijvoorbeeld depressies of verslavingen;
5. de relatie tussen de (ex)partners, bv. problemen als gevolg van echtscheiding, onderlinge spanningen of wisselende relaties. (12)

De problemen betreffen o.a. armoede en werkloosheid, de opvoeding, depressies of verslavingen, en echtscheiding (1). De indeling van o.a. het NJI (13) en Dekovic en Bodden (14) : kindfactoren, ouderfactoren, opvoedfactoren, gezinsfunctioneren, contextuele factoren sociaal netwerkfactoren en hulpverleningsfactoren is helpend om risicofactoren in kaart te brengen.

Welke omschrijving ook gehanteerd wordt, vaststaat dat de toeleiding van kwetsbare gezinnen tot zorg problematisch is (15), dat sprake is van een groot aantal onderling verweven en langdurige risicofactoren die intergenerationeel worden overgedragen en de problemen in stand houden (13).

Aantal kwetsbare gezinnen

Er zijn in 2016 naar schatting in Nederland 26.000 gezinnen die als multiprobleemgezin kunnen worden aangemerkt. Deze maken deel uit van de 35.000 gezinnen die met meervoudige problemen te maken hebben (11). Klerk en collega's (16) geven aan dat dat 3-5% van de gezinnen in Nederland behoort tot de kwetsbare groep wat neerkomt op 70.000-116.000 gezinnen.

In de onderstaande tabel staan de 5 hierboven genoemde domeinen geoperationaliseerd. De cijfers staan per stad en of regio weergegeven evenals het gemiddelde van Nederland. Rode cijfers steken ongunstig af t.o.v. Nederland groene juist gunstig. Cijfers zijn ontleend aan www.waarstaatjegemeente.nl op 15-11-2019. Opvallend is dat op de gekozen domeinen de drie steden het minder goed doen dan gemiddeld in Nederland.

Domein	Geoperationaliseerd als	Gouda	Leiden	Den Haag	NL
het voeren van een huishouding,	Bijstand per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder CBS Jeugd 2014 – 2018	42,8	43,0	80,1	40,1
	Publieke ruimte Score (afwijking landelijk gemiddelde) BZK/WB - Leefbaarometer 2.0 2016	-6,7	-4,6	-9,6	0,0
	Veiligheid Score (afwijking landelijk gemiddelde) BZK/WB - Leefbaarometer 2.0 2016	-8,9	-8,5	-14,9	0,0
de maatschappelijke positie van het gezin,	Kinderen opgroeiend in armoede CBS Jeugd 2014 – 2018	7%	8%	11%	7%
	Werkloosheid CBS - Arbeidsdeelname 2018	3,7%	4,3%	5,2%	3,9
de opvoeding,	Jongeren met jeugdhulp % van jongeren tot 18 jaar CBS Jeugd tweede halfjaar 2018	16,9	13,1	10,0	10,4
de individuele ontwikkeling van de gezinsleden,	Relatief verzuim Onderwijs per 1.000 leerplichtigen DUO 2001 - 2010	47,21	12,81	28,46	23,28%
de relatie tussen de (ex)partners,	Samenhang levensgebeurtenissen Scheiding CBS 2015	12,6	15,1%	17,1%	11,2

Met behulp van de rekentool van het NJI (2017) komen we tot een volgende inschatting:

	Gouda	Leiden	Den Haag
Aantal huishoudens	31.768	68.083	255.785
Aantal huishoudens met kinderen	10.870	15.453	79.809
Kwetsbare gezinnen (4%)	430	620	3200
Gezinnen met meervoudige problemen	195	293	1414
Multiprobleemgezinnen	145	191	902
Westerse allochtonen (in %)	8,2	14	17
Niet-Westerse allochtonen	15,8	16	35

Participatie

Om de samenwerking met gezinnen binnen SAMEN VERDER te faciliteren, hebben we de regionale initiatieven op het gebied van ervaringsdeskundigheid gebundeld in het Netwerk

ervaringsdeskundigen. Momenteel bestaat dit dynamisch netwerk uit zeven cliëntenraden van onze leden en ExpEx. Het vormt de basis van waaruit de verschillende overlegstructuren en ervaringskennis gekoppeld kunnen worden.

Het LNW Kwetsbare Gezinnen heeft de volgende ambities voor participatie:

1. Vertegenwoordigers van ouders en jongeren participeren altijd tijdens LNW bijeenkomsten: zo zetten we de leefwereld van ouders en jongeren centraal, komen we tot betekenisvolle samenwerking te komen en borgen we structureel ervaringskennis.
2. Het LNW Kwetsbare Gezinnen maakt gebruik van reeds opgehaalde ervaringskennis en verbindt lokale initiatieven. Jaarlijks wordt in kaart gebracht welke bestaande ervaringskennis er regionaal en landelijk is uitgebracht rondom het thema kwetsbare gezinnen.
3. Het LNW Kwetsbare Gezinnen houdt bestaande raden in de regio actief op de hoogte van de activiteiten van het LNW door elk kwartaal een begrijpelijke terugkoppeling te geven. De terugkoppeling vindt plaats in vorm van een factsheet.

Plan van aanpak

GLOBALE OPZET VAN HET PROJECT

Jaar 1: Samen opstarten Bij alle leernetwerken staat Jaar 1 in het teken van opbouwen, inventariseren en verbinden. De resultaten van het Startimpuls hebben de basis gelegd voor een duidelijke koers van het Leernetwerk, beschreven in de veranderagenda (best practices voor het maatschappelijke vraagstuk), opleidingsagenda (bijscholing professionals of doorontwikkeling curriculum) en onderzoeks- en ontwikkelagenda (wetenschappelijk onderzoek).

Jaar 2: Samen begrijpen door te doen. Binnen de Leerwerken begrijpen de praktijkprofessionals, beleidsambtenaren, gezinnen, wetenschappers en docenten van Hogescholen elkaar beter door het uitvoeren van projecten en onderzoeken.

Jaar 3: Samen leren door te doen het implementeren van opgedane leerlessen

Jaar 4: Samen werken In het laatste jaar van het project kijken we naar de borging van de netwerken en de geleerde lessen op het gebied van leren, implementeren. De deelnemers van de LNW'en, nemen in toenemende mate regie om zelf verbinding te zoeken op bepaalde vraagstukken

(LEER)STRUCTUUR VAN HET PROJECT

RKJ SAMEN VERDER bouwt voort op de werkplaats SAMEN. Dat doen we door de bestaande netwerksamenwerking en leerstructuur door te ontwikkelen voor verbetering van de uitvoerings- en opleidingspraktijk van de zorg voor de jeugd.. Leerlessen uit de leernetwerken vloeien via het coördinatieteam terug naar alle partners en activiteiten van SAMEN VERDER. De coördinatie van het LNW Kwetsbare Gezinnen ligt bij een docent-onderzoeker en de lector Transformatie in de zorg voor jeugd van de Hogeschool Leiden. Het leernetwerk bestaat minimaal uit één vertegenwoordiger vanuit beleid, praktijk (jeugdhulp én sociaal domein), onderzoek, onderwijs en gezinnen. Naast het leren in de Leernetwerken, investeren we in leren binnen de SAMEN VERDER. Elk jaar organiseren we een bijeenkomst tussen de netwerken voor het delen van leerervaringen. De trekkers van de leernetwerken worden ondersteund door onderzoekers van het project Leren (en) implementeren.

FASERING JAAR 1

We starten jaar 1 met het opbouwen van het leernetwerk en inventariseren van kennis en initiatieven. Er vinden minimaal vier bijeenkomsten van het gehele leernetwerk plaats, waarbinnen de partners uitwisselen en leerlessen geëxpliciteerd worden, opdat meer zicht ontstaat op initiatieven in de regio, er verbinding ontstaat en samenwerking toeneemt

FASE NUL: HET BEHOUDEN VAN DRAAGVLAK: Voorafgaand aan mogelijke honorering

Activiteit:

- *Bijeenkomst voor de geïnteresseerden die al aan hebben gegeven deel te willen nemen aan de LNWen;* inventariseren en bevestigen van ideeën over structuur en inhoud LNW.

Gebaseerd op de ervaringen met leernetwerken in Lerend Transformerend, Samen leren samen Werken en Gezin aan Zet wordt er expliciet aandacht besteed aan een duidelijke structuur, voorbereiding van de aanwezigen, een veilige leeromgeving, elkaar reflectief bevragen en het maken van concrete vervolgspraken.

FASE 1: OPSTARTEN LEERNETWERK: 1e kwartaal

Doel: het vormen van de binnen- en buitenschil van het netwerk. Het leernetwerk kwetsbare gezinnen bestaat minimaal uit één vertegenwoordiger vanuit beleid, praktijk (jeugdhulp én sociaal domein), onderzoek, onderwijs en gezinnen (de binnenschil). Geïnteresseerden in dit netwerk kunnen toetreden als participant (binnenschil) of als betrokken toeschouwer (buitenschil). Veranderingen in deelname (meer partijen of juist deelnetwerken op specifieke onderwerpen) zijn gezien het dynamische karakter van het leernetwerk mogelijk.

Activiteiten:

- *Visiegroep*: We maken afspraken met de bestuurlijk verantwoordelijken van onze partners over het toerusten van deelnemers aan het LNW,
- *Verbindingsgroep*: We zetten de verbindingsgroep in om aanvullend deelnemers te werven voor de LNW'en.

FASE 2: ORGANISATIE VAN HET LEERNETWERK: 2^e kwartaal

Doel: opbouwen van het leernetwerk en inventariseren van kennis en initiatieven.

Activiteiten:

- *Startbijeenkomst LNW kwetsbare gezinnen*: Concretiseren van de structuur van het netwerk. De deelnemers aan het leernetwerk hebben hier een doorslaggevende stem in. Het is denkbaar dat er kleine deelnetwerken gaan ontstaan. Bijvoorbeeld per doelstelling [(i) identificatie van kwetsbare gezinnen verbeteren (ii) toegang tot onze dienstverlening vergemakkelijken (iii) ondersteuning verbeteren (iv) via empowerende benadering de competentie vergroten]; per jeugdhulpregio [Holland Rijnland, Haaglanden en Midden-Holland]; of voor kwetsbare gezinnen en multiprobleem gezinnen. Tijdens startbijeenkomst is er bijzondere aandacht voor verbinding met de werkplaats Sociaal Domein. Inhoudelijk wordt stilgestaan bij het uitwisselen van werkwijzen en projecten bij het identificeren van kwetsbare gezinnen.

FASE 3: AAN DE SLAG: 3^e kwartaal

Doel: Keuze klein maar fijn project en uitwisselen over een empowerende benadering

Activiteiten:

- *2^e bijeenkomst LNW kwetsbare gezinnen*: Empowerend positief benaderen van gezinnen om de competentie van gezinnen om niet in de problemen te komen te vergroten en intergenerationele overdracht te voorkomen.(ouders worden daarbij aangesproken op hun opvoedverantwoordelijkheden)..
- *3^e bijeenkomst LNW kwetsbare gezinnen*: oriëntatie op en keuze van klein maar fijn project
- *Start klein maar fijn project*: In dit onderzoek (omvang 10 KEuro, cofi van SAMEN) pakken we een prangend vraagstuk op. De uitvoerder is de Hogeschool Leiden. Hoewel we de uiteindelijk invulling van het project nog nadergaan uitwerken, kunnen wij ons op basis van de Startimpuls voorstellen dat het onderwerp zal zijn een kennisinventarisatie om de identificatie van kwetsbare gezinnen te verbeteren (een brede triage van het gehele gezin, samen met het gezin); Deze informatie wordt gedeeld en gebundeld. Speciale aandacht is er voor de partijen of kennis die nog ontbreekt. Hier worden waar nodig aanvullende acties op ingezet.

FASE 4: EVALUATIE: 4^e kwartaal

Doel: Opbrengsten van jaar een bijeenbrengen en de agenda's voor jaar twee vaststellen.

Activiteiten:

- *Bijeenkomst SAMEN VERDER delen*: De drie LNW'en wisselen ervaringen uit
- *Uitvoeren Klein maar fijn project*. Vervolg van de kennisinventarisatie aangevuld met een inschatting van belemmeringen in de toegankelijkheid van de hulp.
- *4^e bijeenkomst LNW kwetsbare gezinnen*: Opbrengsten van de kennisinventarisatie worden gedeeld en vertaald naar vervolgacties. De ambities zoals in dit projectplan geformuleerd, worden getoetst en eventueel verder aangescherpt op basis van een kennisinventarisatie. Op basis van deze inzichten worden gezamenlijk prioriteiten bepaald en een plan van aanpak voor jaar 2 vastgesteld.

Haalbaarheid

Uiteraard zien wij risico's: we hebben hoge ambities en agenderen nu al veel doelstellingen. En dat bij een zeer taai vraagstuk. Het concreet prioriteren en benoemen van acties na elke bijeenkomst zou ons moeten helpen. Ondersteuning van gemeenten en samenwerking met het sociaal domein waarborgt een totaal aanpak. Echter deze samenwerking is nog relatief pril. Het creëren van een gelijkwaardige partnerstructuur vraagt doorlopend aandacht. Het LNW Kwetsbare Gezinnen waarborgt door een sterke verbinding met WP Sociaal Domein (twee leden zitten in de binnenschil) De samenwerking met gezinnen bleek in voorgaande projecten cruciaal en stimulerend, maar het gaat doorgaans om gezinnen met weinig vertrouwen in instituties. Drie factoren dragen bij aan de betrokkenheid van gezinnen: een gerichte inzet op contact en gelijkwaardigheid, steun van het nieuwe netwerk van ervaringsdeskundigen en het expertpanel, en een focus op doen in plaats van praten.

De middelen zijn beperkt. Door de koppeling van studenten aan deze leerwerkplaats hopen we meer werk te kunnen verzetten op het gebied van de verander en ontwikkelagenda in een win-win situatie. Door pilots op te zetten verwachten we zonder al te veel extra inzet veranderingen in de praktijk tot stand te brengen. Ervaren werkdruk kan verhinderen dat de praktijk voldoende ruimte ervaart nieuwe werkwijzen eigen te maken. Steun van de leden van de werkplaatsis daarvoor wezenlijk. De drukbezochte werkconferentie gaf vertrouwen dat er voldoende intentie is om deel te nemen aan het leernetwerk Kwetsbare gezinnen.

Door het aanstellen van een vaste coördinator en intensieve betrokkenheid van experts op het gebied van leernetwerken, actieonderzoek en ervaringsdeskundigheid inzetten wordt continuïteit van het LNW gewaarborgd (zie expertise). Voor de haalbaarheid is het belangrijk dat deelnemers in het leernetwerk mandaat hebben om vanuit hun organisatie bij te dragen aan het actieplan.

Communicatie

Voor het verspreiden van de resultaten van het Leernetwerk kunnen de bestaande communicatiekanalen van de werkplaats benut worden, zoals de website en nieuwsbrief (zie voor toelichting de Samenwerkingsovereenkomst onder Communicatie en implementatie). Landelijke verspreiding vindt primair plaats via het NJi. Daarnaast worden de resultaten gedeeld via de website werkplaatsenjeugd.nl. Aanvullend wordt de voorgang elk kwartaal teruggekoppeld naar het netwerk Ervaringsdeskundigen. Op het jaarcongres delen we de resultaten naar alle leden van de werkplaats. Bij start van het Leernetwerk worden de communicatiebehoeften van de kerngroep en de tweede schil geïnteresseerde leden geïnventariseerd en omgezet in een aanvullend communicatieplan. Een communicatiemedewerker ondersteunt in deze taken.

Expertise

Dr. Chris Kuiper Projectleider lector Transformaties in de zorg voor Jeugd en kwaliteitscontroller Horizon Jeugdzorg & Onderwijs. Ervaring met velerlei vraagstukken in de (humanisering van) zorg en onderwijs: cliëntgerichtheid, participatie, kwaliteitszorg en actieonderzoek. Projectleider van diverse projecten in het kader van de transformatie jeugdzorg en de invoering van het passend onderwijs. Dr. Ruth Spijkerboer is docent/actieonderzoeker van het project met leernetwerken Samen werken samen leren. Ze onderzocht welke morele dilemma's worden ervaren door huidige en toekomstige professionals in de zorg voor jongeren. Hoe ervaren ze die dilemma's en op welke manier kan moreel beraad hen ondersteunen in het omgaan met morele uitdagingen?

Beknopte begroting

TOTAAL BUDGET	115.000 Euro
<i>Taakomschrijving</i>	<i>Budget in Euro</i>
Coördinatietaken en leerstructuur	32.000
Projectondersteuning	7500
Projectmanagement	20.000
Onderzoekstaken Leernetwerk	32.000
Onderzoekstaken project Leren (en) Implementeren	3500
Ervaringsdeskundigheid in het Leernetwerk	7000
Communicatie en implementatiebudget	13.000
Aanvullend budget bij continuïteit van netwerk SAMEN	
Drie onderzoeksprojecten Klein maar fijn	30.000
Ontwikkelbudget onderwijsmodules	8000

Referenties

1. Van den Broek, A., Kleijnen, E. & Bot, S. (2012). Kwetsbare gezinnen in Nederland. In: RMO (2012). *Ontzorgen en normaliseren. Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling: Den Haag, (pp. 60-126)
2. Kind en Gezin (2018). *Werken met maatschappelijk kwetsbare gezinnen- Visietekst* -Download via: <https://www.kindengezin.be/img/Visietekst-werken-met-MKG.pdf>
3. TSD/STJ (2017). *Het wijkteam en kwetsbare gezinnen. Overall wijkteams- het wijkteam en kwetsbare gezinnen*. Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Toezicht Jeugd. Download via <https://www.toezichtsociaaldomein.nl/onderzoeken-en-instrumenten/regie-sociaal-domein/documenten/rapporten/2017/03/15/overall-wijkteams--het-wijkteam-en-kwetsbare-gezinnen>
4. RMO (2012). *Ontzorgen en normaliseren. Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling: Den Haag
5. Zonnevillage, M., Hildebrand, M. (2019). Like parent, like child? Exploring the association between early maladaptive schemas of adolescents involved with Child Protective Services and their parents *Child & Family Social Work*, 24:190–200. doi: 10.1111/cfs.12602
6. Romijn, G., Graaf, I. M., & de Jonge, M. (2010). *Kwetsbare kinderen: literatuurstudie over verhoogde risicogroepen onder kinderen van ouders met psychische of verslavingsproblemen*: Trimbos-Instituut.
7. McAdams, T. A., Neiderhiser, J. M., Rijdsdijk, F. V., Narusyte, J., Lichtenstein, P., & Eley, T. C. (2014). Accounting for genetic and environmental confounds in associations between parent and child characteristics: A systematic review of children-of-twins studies. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1138-1173. doi: 10.1037/a0036416
8. Tierolf, B., Lünemann, K. D., & Steketee, M. J. (2014). *Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.
9. Assink, M., van der Put, C., Kuiper, K., Mulder, T., & Stams, G. J. (2016). *Risicofactoren voor kindermishandeling: Een meta-analytisch onderzoek naar risicofactoren voor seksuele mishandeling, fysieke mishandeling en verwaarlozing*. Amsterdam.
10. Verhage, M. L., Schuengel, C., Madigan, S., Fearon, R. M. P., Oosterman, M., Cassibba, R., ...& Van Ijzendoorn, M. H. (2016). Narrowing the transmission gap: A synthesis of three decades of research on intergenerational transmission of attachment. *Psychological Bulletin*, 142(4), 337-366. doi: 10.1037/bul0000038
11. Kann-Weedage, D., Zoon, M., Addink, A., Van Boven, J., Berger, M. & De Wilde, E. J. (2017). *Aantal en kosten van multiprobleemgezinnen in Almelo*. Utrecht: Nederlands jeugdinstituut.
12. NIP, BPSW & NVO, (2015). *Richtlijn Multiprobleemgezinnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming* 2e herziene druk Download via: <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/multiprobleemgezinnen>
13. NJI (2019). Download via: <https://www.nji.nl/Multiprobleemgezinnen-Probleemschets-Risicofactoren>
14. Dekovic, M., & Bodden, D. (2019). Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: kenmerken en verschillende typen. In: J. Knot-Dickscheit en E. J. Knorth (red) *Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Theorie en praktijk*. Rotterdam: Lemniscaat.
15. Doorten, I. (2012). *Eerstelijnszorg voor de jeugd* Achtergrondstudie uitgebracht bij het advies Regie aan de poort door de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Den Haag.

Publicaties

- Bramsen, I., Kuiper, C., Willemse, K., & Cardol, M. (2019). Autonomieversterkend werken met Mijn Pad, een nieuwe methode die jongeren een stem geeft In: Peer van der Van der Helm. (red). *Leefklimaat Voor jeugd en volwassenen*. SWP Uitgeverij (pp. 113-124)
- De Vries, S.J.A., & Kuiper, C.H.Z. (2017) Conceptualization of parenting stress in the context of EMDR. *Journal of EMDR Practice and Research* 11(3):139-146. doi: <https://doi.org/10.1891/1933-3196.11.3.139>
- Eilander, J., Mulder, E. A., Kuiper, C. H. Z., & Vermeiren, R. R. J. M. (2017) *Werkzame en belemmerende factoren van het werken in een Jeugd- (en Gezins)team Visie van de professional*. Academische Werkplaats Gezin aan Zet Een project van de Academische Werkplaats SAMEN.

- Gutterswijk R., van, van der Hoek M.E., Bal M.I., Scholte E.M., & Kuiper C.H.Z. (2017). Scoping review naar indicatoren die conflictueuze scheidingen onderscheiden van 'normaal verlopende' scheidingen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 56(10) 459-479.
- Harder, A., Knorth, E., & Kuiper, C. (2020). *Uithuisgeplaatste jeugdigen: Sleutels tot succes* SWP Uitgevers ISBN 9789088509322
- Kuiper, C. (2017). *Schuldig Landschap? De afwezigheid van de getuigenis van het veld*. Lectorale rede. Amsterdam: uitgever SWP ISBN: 9789088507403
- Kuiper, C., Ter Beek, E., Pannebakker, F., & Van Harten, L. (2018) Actieonderzoek als leidraad om te transformeren? Een voorbeeld uit de praktijk *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 96(8), 324-326 DOI 10.1007/s12508-018-0193-3
- Kuiper, C., Verhoef, J., Munten, G. & Hoegen, P. (red) (2020). *Evidence-based practice voor paramedici Gezamenlijke, geïnformeerde besluitvorming* 5e druk Boom, Amsterdam.
- Leloux-Opmeer, H., Kuiper, C. H. Z., Swaab, H. T., & Scholte, E. M. (2018). Discriminating (pre-)start indicators for (un)favorable psychosocial development in different 24-h settings' *Children and Youth Services Review* 89:113–123. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.04.021>
- Mourik, K. van, Crone, M. R., Peis, T. V. M., & Reis, R. (2016). Parents' beliefs about the cause of parenting problems and relevance of parenting support: Understanding low participation of ethnic minority and low socioeconomic status families in the Netherlands. *Children and Youth Services Review*, (6), 345. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2015.12.028>
- Mourik, K. van, Crone, M.R. & Reis, R. (2018) Relevance of the intervention module "Coping with stress and unhelpful emotions" for parents living in multi-ethnic deprived neighborhoods. *Children and Youth Services Review*, 88:426-433.
- Nijkamp, J., Kuiper, C., & Burgers, J. (2017) The Munchhausen paradigm for deprived neighbourhoods: Pulling yourself out of the swamp of deprivation *Journal of Social Intervention: Theory and Practice* 26(2), 27–42. <http://doi.org/10.18352/jsi.526>
- Nooteboom, L. A., Eilander, J., Kuiper, C. H. Z., De Koning, C., Van den Driesschen, S. I., Vermeiren, R. R. J. M. & Mulder, E. A. (2018) *Transformeren volgens ouders* Een deelproject van Gezin aan Zet
- Nooteboom, L. A., Mulder, E. A., Kuiper, C. H. Z., Driesschen, S. I. van den, & Vermeiren R. R. J. M. (2019) Transformeren volgens ouders Een kwalitatief onderzoek naar de visie van ouders op de transformatiedoelen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. 58(4), 29-17
- Pannebakker, N. M., Kocken, P. L., Theunissen, M. H. C., van Mourik, K., Crone, M. R., Numans, M. E., & Reijneveld, S. A. (2018). Services use by children and parents in multiproblem families. *Children and Youth Services Review*, 84, 222-228. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.12.003>
- Verhoef, J., Kuiper, C., Neijenhuis, K., Dekker van Doorn, C., & Rosendal, H. (2019) *ZorgBasics Praktijkgericht onderzoek* (2e druk) Boom uitgevers Amsterdam. ISBN 978-90-2440-840-5

Relevante bijeenkomsten:

<https://www.awsamen.nl/resultaten-van-samen/bijeenkomsten/kom-in-actieonderzoek/>

<https://www.awsamen.nl/resultaten-van-samen/bijeenkomsten/workshop-kwalitatief-onderzoek/>

<https://www.awsamen.nl/resultaten-van-samen/bijeenkomsten/symposium-leren-van-ervaringen/>